

РОЗДІЛ IV. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ТА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ, СПРЯМОВАНОЇ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

УДК 378.016:613

І. М. Авдєєнко

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

МОЖЛИВОСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ВИХОВАННІ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я

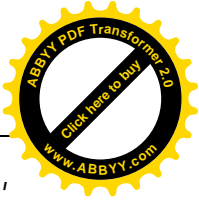
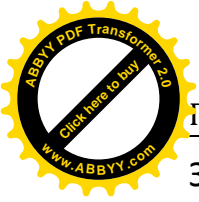
У статті здійснено теоретичний аналіз понять «культура здоров'я», «професійна підготовка» та «гуманітарна підготовка». Показано роль гуманітарної підготовки та її можливості у вихованні культури здоров'я.

Ключові слова: культура здоров'я, професійна підготовка, гуманітарна підготовка.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день існує чимало підходів до розуміння сутності культури здоров'я студентської молоді, до пояснення можливих механізмів її виховання. З огляду на необхідність з'ясування концепту культури здоров'я студентів та окреслення можливостей їх виховання, у ході підготовки фахівця найбільш доцільним видається застосування інформаційно-семіотичної концепції культури [5; 6], згідно з якою феномен культури розглядається як інформаційно-семіотична модель існування, збереження, трансформації та передачі наступним поколінням значущої для суспільного життя інформації.

Культура здоров'я студентів – це складна інтегральна властивість, що формується на основі сукупності засвоєних знань, ідеалів та цінностей, а також норм поведінки, котрі визначають цілі, форми. Головним інститутом виховання культури здоров'я студентської молоді в умовах інформаційного суспільства є інститут освіти.

Предметом нашого обговорення є можливості виховання культури здоров'я засобами освіти через гуманітарну підготовку. Зрозуміло, що, насамперед, це відбувається завдяки реалізації освітою головної соціальної функції – передачі валеологічних знань. Проте наявність ґрунтовних валеологічних знань є необхідною, але недостатньою умовою формування та виховання культури здоров'я особистості. Особливістю виховання культури здоров'я фахівця є необхідність врахування того факту, що людина одночасно взаємодіє із природою, суспільством і культурою.

Звідси і випливає необхідність ґрунтовної гуманітарної підготовки фахівця, її роль у вихованні культури здоров'я особистості. Комплекс соціогуманітарних дисциплін – філософії, культурології, етики, соціології, психології є важливим фактором валеологізації освіти, яку не можна зводити до пропаганди валеологічних знань, її метою має стати формування культури здоров'я та відповідального ставлення фахівця до результатів своєї діяльності.

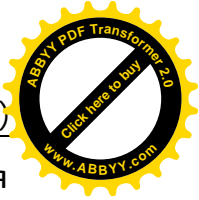
Аналіз актуальних досліджень. Нова якість освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців безпосередньо пов'язана з проблемою формування і розвитку інтегрованих знань, вмінь і навичок на основі міждисциплінарного зв'язку гуманітарних і природничих циклів дисциплін та їх практичного використання в майбутній професійній діяльності (Н. Баженова, Л. Семенов). Проблема гуманітаризації та гуманізації вищої освіти стала предметом дослідження І. Беха, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лозової, О. Савченко та інших вчених-педагогів. Значний внесок у розвиток валеологічної освіти та виховання зробили такі вчені, як Ю. Бойчук, М. Гончаренко, В. Горащук, М. Гриньова, В. Оржеховська та інші. Проте аналіз робіт вітчизняних науковців дає підстави констатувати, що проблема гуманітарної підготовки майбутніх фахівців потребує подальшого дослідження.

Мета статті – проаналізувати можливості гуманітарної підготовки студентів вищих навчальних закладів у вихованні культури здоров'я.

Виклад основного матеріалу. В наш час серед провідних проблем вищої професійної освіти є проблема виховання, формування та збереження здоров'я студентів.

Багато дослідників констатують не тільки окремі моменти незадовільного стану здоров'я студентів (навколишнє середовище, спосіб життя, спадковість), але і виділяють цілий комплекс негативних соціальних та освітніх факторів [4; 10]:

- відсутність цілеспрямованої пропаганди та просвіти в сфері формування культури здоров'я особистості у вищих навчальних закладах;
- недолік методик навчання та виховання культури здоров'я студентів вищих навчальних закладів;
- недостатня увага до формування потреби, мотивації та настанов на здоровий спосіб життя молоді;

- недостатня розробка критеріїв та показників оцінки рівня сформованості у студентів потреби в культурі здоров'я.

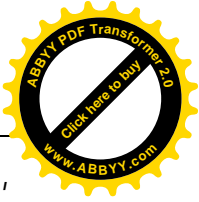
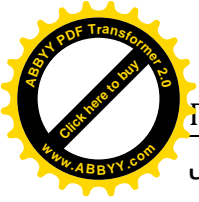
На жаль, на формування та виховання культури здоров'я просто не вистачає часу. На сьогоднішній день єдина система гуманітарного виховання у вищих навчальних закладах (ВНЗ), яка включала б і виховання культури здоров'я, фактично відсутня. Хоча в цивілізованому суспільстві доля людини, її біографія та кар'єра залежать від двох основних факторів – здоров'я та якості отриманої освіти. Культура здоров'я формується у процесі професійної підготовки. Якість підготовки у ВНЗ – одна із основних проблем освіти [1].

Найважливіша педагогічна проблема освіти – формування культури, гуманітарна підготовка студентів. В усьому цивілізованому світі ставка зроблена на університетську освіту, бо якісна гуманітарна, загальнокультурна підготовка дає можливість вести повноцінне життя [2].

Без гуманітарної підготовки майбутній спеціаліст не здатен повноцінно оцінювати значення інновацій, свідомо прагнути оволодіти ними та вирішувати різноманітні проблеми реалізації досягнутого. Головним завданням гуманітарної підготовки в системі вищої освіти є вивчення законів гармонійної взаємодії природи і суспільства [8, с. 16]. Саме тому гуманітарна освіта стає сьогодні невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього фахівця, яка здатна сформувати валеологічні, філософські, етичні, психологічні та інші погляди і переконання та життєву позицію майбутнього фахівця. Актуальність та своєчасність даного дослідження зумовлена соціальним замовленням суспільства на фахівців, які б мали не тільки певну професійну кваліфікацію, а й високу гуманітарну підготовку.

Проблема гуманітарної підготовки спеціалістів не нова, але інтерес до неї залишається актуальним, бо постійно зростає потреба як гуманітарних знань, так і гуманітарного знання як людинотворчого фактора в формуванні особистості майбутнього фахівця [7; 9].

Предметом гуманітарних наук є вивчення людини та її розвиток у суспільстві, бо тільки виходячи з найважливішого філософського питання «Людина – її ставлення до іншої» можливо правильно усвідомити зміст вимог до професійних характеристик фахівця [5, с. 59]. Вони продукують гуманітарні знання, але крім того, мають за мету гуманітаризувати науку

через насичення її принципами гуманітарного мислення, що, в свою чергу, гарантує свідоме та гуманне використання наукових і технічних досягнень. Крім того, гуманітарні дисципліни здатні максимально допомогти майбутнім фахівцям у валеологічному розвитку та інтелектуальному збагаченні особистості.

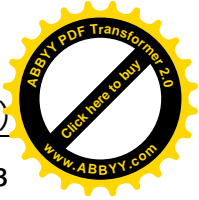
Сьогоднішні умови життя вимагають від спеціалістів все більш інтегрованих психолого-педагогічних та медико-біологічних знань для успішної організації оздоровчої та просвітницької роботи з населенням, формування культури здоров'я.

До циклу гуманітарної підготовки належать навчальні дисципліни філологічних, філософських, історичних, юридичних, соціологічних, педагогічних наук, які вивчають різні види та напрями діяльності і розвитку людського суспільства, людину як члена суспільства, її права та обов'язки [3, с. 267].

Головним завданням викладача є не тільки якісне викладання дисциплін й передача студентам необхідних знань, умінь навичок зі свого предмету, а й сприяння культу здоров'я, активне пропагування здорового способу життя; формування фізично, психічно і духовно здорових громадян держави [4, с. 23]. Викладач повинен приділяти увагу мотивації студентів на здоровий спосіб життя. Іншими словами, повинна вироблятися свідомо потреба у власних поглядах та переконаннях на відсутність шкідливих звичок, життєву активність.

Тому, метою гуманітарної підготовки є формування індивідуальної та загальної культури здоров'я через реалізацію системи валеологічної освіти в вищих навчальних закладах, незалежно від спеціалізації. Дисципліни гуманітарного циклу також повинні забезпечити студентів фундаментальними знаннями про здоров'я та його фактори; сформувати у молоді валеологічний світогляд та настанову на здоров'я як головну людську цінність; допомогти студентам оволодіти методами самодіагностики здоров'я, а також прийомами його зміцнення; навчити студентів бути здоровими.

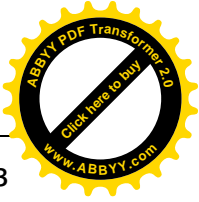
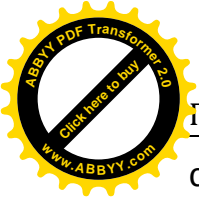
Серед гуманітарних дисциплін на особливу увагу з позиції формування та виховання культури здоров'я заслуговують й іноземні мови. Так, робота з текстами валеологічного змісту може стати посиланням для формування мотивації до збереження, покращення власного здоров'я та формування позитивного ставлення до здоров'я оточуючих.

Власне на заняттях з іноземної мови у вищій школі, поряд з формуванням мовної і мовленнєвої компетенцій, студенти можуть закріплювати або поглиблювати знання про базові валеологічні принципи і норми, які вони почали вивчати ще в школі, знайомитися зі світовими найновітнішими дослідженнями в цій галузі, запозиченими з автентичних джерел, і ділитися, здійснюючи акт комунікації, власним валеологічним досвідом.

Викладачеві у цьому процесі відводиться значна роль. Для того, щоб виховувати у своїх студентів позитивне ставлення до здоров'я, йому самому слід бути валеологічно свідомим і, в деякій мірі, обізнаним у валеологічних питаннях, демонструвати високий рівень культури здоров'я, проявляти ініціативність, бережливість і небайдужість до того, що відбувається навкруги, а також бути зразком для наслідування поведінки. Оскільки він не є валеологом за фахом, то не може навчити студентів валеологічним тонкощам або судити про їх фахову компетентність, як судив би спеціаліст. Проте він у змозі вплинути на їх світосприйняття, на їх свідомість, на їх ставлення до здоров'я. До компетенції викладача іноземної мови входить не лише правильна організація аудиторної діяльності студентів і розвиток їх комунікативної компетенції, а й знаходження різних шляхів стимуляції їх позааудиторної активності. Ми маємо на увазі залучення студентів до участі в міжнародних наукових конференціях та проектах, тобто спонукання до практичної реалізації набутих ними знань іноземною мовою. Знання іноземних мов для студента є необхідним фактором, оскільки зараз існує зростаюча потреба у полікультурному спілкуванні з метою поширення міжнародних зв'язків і співробітництва у валеологічній галузі. Для забезпечення ефективного формування валеологічної свідомості студентів, для стимуляції їх активності викладач може застосувати різні види роботи.

Результати проведеного нами дослідження виявили, що найбільш продуктивними з них стали: дискусії і дебати, рольові ігри, робота з науковими або науково-популярними автентичними джерелами, проведення мініконференцій тощо. Перевагу отримали ті види діяльності, які стимулювали творче і критичне мислення студентів, їх вміння аналізувати, узагальнювати і порівнювати різні точки зору. Знайомство з елементами культури здоров'я інших країн відкриває можливість для

студентів розширити їх етнокультурний еталон. Саме на заняттях з іноземної мови студенти можуть усвідомити, що їх власне сприйняття здоров'я обмежене, так як зумовлене соціокультурними факторами та менталітетом країни.

Методично правильне заповнення анкет та проходження тестів допомагає закріпити вже існуючі знання про культуру здоров'я, збільшує працездатність, сприяє профілактиці професійних захворювань, формує активну життєву позицію. Оволодіння на заняттях з іноземної мови вмінням критично мислити, аналізувати отриману інформацію, аргументувати і відстоювати власну точку зору може стати дуже корисним для студентів, особливо для їх майбутньої професійної діяльності.

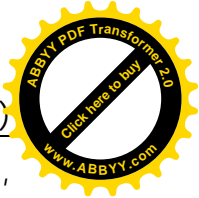
Відомо, що вивчення іноземної мови є корисним для здоров'я робить мозок більш активним та допомагає захищати його від старіння. Дослідження в сфері нейропсихології підтверджують, що люди, які оволоділи двома чи більше іноземними мовами, рідко мають проблеми з пам'яттю у похилому віці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Усе вищевикладене дозволяє нам зробити висновок, що, незважаючи на той факт, що в сфері гуманітарної підготовки студентів у вищих навчальних закладах накопичений значний досвід, гострою залишається потреба її активізації. Суспільству потрібні спеціалісти, які здатні до змінної творчої діяльності, володіють високим рівнем культури мислення, характеризуються емоційною стабільністю, розвиненою самосвідомістю, а також готові виховувати у собі культуру здоров'я.

У гуманітарній підготовці ми вбачаємо можливості виховання культури здоров'я студентської молоді. Це не означає, що треба збільшити кількість гуманітарних дисциплін, а треба доповнити існуючі дисципліни валеологічним змістом, впровадити інноваційні методи та технології навчання. Саме такий підхід, на нашу думку, сприятиме валеологічному мисленню студентів, формуванню високого рівня культури здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анікеев Д. М. Проблеми формування здорового способу життя студентської молоді / Д. М. Анікеев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 2. – С. 6–9.
2. Бароненко В. А. Культура здоров'я студента / В. А. Бароненко, Л. А. Рапопорт. – Екатеринбург, 2003. – 224 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і ред.-упоряд. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 728 с.

4. Жуланова И. В. Психологическое здоровье студента: социализация, инфантильность и представление о норме / И. В. Жуланова, А. М. Медведев. – Волгоград, 2005. – 124 с.
5. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти / І. А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3. – С. 58–61.
6. Кармин А. С. Культурология : Культура социальных отношений / Кармин А. С. – Спб. : «Лань», 2000. – С. 5.
7. Кривошеева Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кривошеева Галина Леонідівна. – Луганськ, 2001. – 228 с.
8. Лузік Е. Методологічні основи гуманітарної підготовки спеціаліста технічного університету / Е. Лузік // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 14–19.
9. Магин В. В. Формирование культуры здоровья личности будущего учителя в процессе его профессиональной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Магин В. А. – Ставрополь, 1999. – 185 с.
10. Скумин В. А. Культура здоров'я – фундаментальная наука о человеке / Скумин В. А. . – Новочебоксарск : ТЕРОС, 1995. – 132 с.

РЕЗЮМЕ

И. Н. Авдеенко. Возможности гуманитарной подготовки студентов высших учебных заведений в воспитании культуры здоровья.

В статье осуществлено теоретический анализ понятий «культура здоровья», «профессиональная подготовка», «гуманитарная подготовка». Показана роль гуманитарной подготовки и ее возможности в воспитании культуры здоровья.

Ключевые слова: культура здоровья, профессиональная подготовка, гуманитарная подготовка.

SUMMARY

I. Avdeenko. The training humanities's opportunities of students of higher educational establishments in the training of culture health.

The article deals with the theoretical analysis of the «culture of health», «professional training», «training humanities». Shown the role of training humanities and its opportunities in the training of culture of health.

Key words: culture of health, professional training, training humanities.

УДК 378.14:371.71

Л. І. Безугла

Горлівський державний педагогічний
інститут іноземних мов

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Обґрунтовано актуальність підготовки майбутніх вчителів до здоров'язбірідного навчання. За аналізом наукової літератури та результатами дослідження визначено етапи, методи та форми організації валеологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка, здоров'язбірідне навчання, валеологізація, здоровий спосіб життя.